



C/2023/1325

22.12.2023

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Opieka mentorska jako potężne i realne narzędzie dla Europy jutra

(C/2023/1325)

Sprawozdawczyni: Anne RUDISUHLI (FR/Renew Europe),
członkini rady departamentu Bouches-du-Rhône

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR),

I. WPROWADZENIE

1. Przypomina, że celem Europejskiego Roku Umiejętności jest zapewnienie środków umożliwiających korzystanie z nowych możliwości wynikających z transformacji ekologicznej i cyfrowej, wspieranie innowacji i konkurencyjności, rozwiązanie problemu niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej w UE oraz propagowanie podejścia sprzyjającego kształceniu ustawicznemu ⁽¹⁾ i uczeniu się przez całe życie. Oczekuje, że obchody Roku umożliwią wsparcie wysiłków władz lokalnych i regionalnych na rzecz realizacji odpowiedniej polityki zatrudnienia i polityki oświatowej.
2. Zwraca uwagę, że utrzymujące się nierówności społeczno-ekonomiczne w Unii Europejskiej wywierają negatywny wpływ na gospodarkę, spójność społeczną i stabilność polityczną UE i jej państw członkowskich.
3. Podkreśla, że ponad trzy czwarte przedsiębiorstw w UE zgłasza trudności ze znalezieniem pracowników posiadających niezbędne umiejętności, podczas gdy zaledwie 37 % osób dorosłych uczestniczy regularnie w szkoleniach ⁽²⁾.
4. Podkreśla znaczenie uczenia się przez całe życie, szkoleń i rozwoju umiejętności dla europejskiego społeczeństwa oraz pilną potrzebę ulepszenia skierowanego do tego społeczeństwa poradnictwa zawodowego, poprawy jego umiejętności przystosowania zawodowego, odporności i zaangażowania społecznego, by spełnić cele strategiczne Unii Europejskiej.
5. Zwraca uwagę, że państwa członkowskie zobowiązały się do prowadzenia innowacyjnej i sprzyjającej włączeniu społecznemu polityki poprzez uznawanie umiejętności formalnych i nieformalnych z myślą o kształceniu, szkoleniu i uczeniu się przez całe życie oraz do zapewniania pomocy dostosowanej do potrzeb w celu poprawy perspektyw zatrudnienia ⁽³⁾.
6. Ostrzega przed dysproporcjami terytorialnymi w zakresie zatrudnienia i niedopasowania umiejętności w UE, zwłaszcza wśród ludzi młodych, zważywszy, że w niektórych regionach i miastach stopa bezrobocia jest wyższa od średniej lub występuje znaczący drenaż mózgów.

II. OPIEKA MENTORSKA JAKO POTĘŻNE NARZĘDZIE ZWALCZANIA NIERÓWNOŚCI

7. Odnotowuje, że opieka mentorska jest na ogół postrzegana jako interpersonalna relacja polegająca na towarzyszeniu i wsparciu, oparta na wzajemnym uczeniu się, ukierunkowana na wspieranie autonomii podopiecznego poprzez wyznaczanie celów dostosowanych do jego potrzeb, a tym samym umożliwiającą mu zdobycie umiejętności, wiedzy i perspektyw.

⁽¹⁾ Komisja Europejska (bez daty), „Europejski Rok Umiejętności 2023”. Commission.europa.eu. Dostęp 11 marca 2023 r., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_pl.

⁽²⁾ Komisja Europejska (bez daty), „Europejski Rok Umiejętności 2023”. Commission.europa.eu. Link: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_pl.

⁽³⁾ Rezolucja Rady w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021–2030) (2021/C 66/01).

8. Zwraca uwagę na pozytywne skutki opieki mentorskiej z punktu widzenia upodmiotowienia osobistego i zawodowego oraz zaangażowania obywatelskiego, w tym na rzecz osób i społeczności zmarginalizowanych. Są to kluczowe czynniki spójności społecznej, które wspierają mobilność społeczną i umożliwiają równe warunki działania.
9. Wyraża zadowolenie, że we Francji opieka mentorska zmniejsza o 30 % ryzyko wczesnego kończenia nauki na pierwszym roku studiów wyższych i zwiększa o 18 % szanse na podjęcie pracy w ciągu sześciu miesięcy po zakończeniu nauki⁽⁴⁾. Podkreśla, że dzięki stworzeniu krajowej grupy stowarzyszeń mentorskich w ciągu 2 lat liczba par mentora i osoby otrzymującej opiekę wzrosła z 30 tys. do 200 tys.
10. Z zadowoleniem przyjmuje decyzję rządu francuskiego o uznaniu opieki mentorskiej za jedną z głównych spraw narodowych. Popiera też organizację w 2024 r. w Paryżu europejskiego szczytu poświęconego opiece mentorskiej.
11. Z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę regionalną rządu Nawarry w Hiszpanii, która to inicjatywa polega na wspieraniu gospodarki społecznej i solidarnej za pomocą programu opieki mentorskiej dla przedsiębiorców społecznych. Zaznacza, że ten plan przyczynia się do konsolidacji, transformacji i wzrostu przedsiębiorstw, które mają wpływ na społeczeństwo i środowisko.
12. Zauważa, że przeprowadzone we Włoszech badanie pokazuje, iż młodzi specjaliści, którzy skorzystali z opieki mentorskiej, mają większą szansę na sukces zawodowy i zajęcie wysokiego stanowiska od osób, które nie otrzymały takiego wsparcia⁽⁵⁾.
13. Stwierdza, że ogólnie rzecz biorąc, opieka indywidualnego doradcy jest skutecznym narzędziem zwiększenia umiejętności, wiary w siebie i motywacji jednostek, a także pomaga eliminować bariery w zatrudnieniu i integracji oraz przeszkody utrudniające sukces zawodowy.
14. Zwraca uwagę, że wykorzystanie opieki mentorskiej w Unii Europejskiej jest nadal zbyt rozdrobnione, gdyż między państwami członkowskimi i regionami występują istotne różnice.
15. Zaznacza, że nawet jeśli zasady organizacji opieki mentorskiej różnią się między krajami i kulturami w Europie, to jej celem jest doskonalenie umiejętności oraz zwalczanie nierówności społecznych i ekonomicznych, a także nierówności wynikających z urodzenia, miejsca życia, pochodzenia etnicznego i płci i innych czynników. Podkreśla potrzebę opracowania kompleksowej definicji opieki mentorskiej i ram europejskich w tym zakresie.
16. Popiera ideę standaryzacji praktyk w celu zapewnienia wysokiej jakości opieki indywidualnego doradcy w regionach i miastach, a także w celu dążenia do upowszechnienia tej opieki w Unii Europejskiej.
17. Zwraca uwagę, że niezbędne do stworzenia europejskiej kultury opieki mentorskiej jest wsparcie dla organizacji i stowarzyszeń mentorskich.

III. ZALECENIA POLITYCZNE

A) Uwagi ogólne

18. Proponuje następującą ogólną definicję opieki indywidualnego doradcy: „jest to proces obejmujący przekazywanie wiedzy, umiejętności i mądrości, który wspiera rozwój indywidualny, edukacyjny i zawodowy oraz sprzyja włączeniu społecznemu, solidarności i tolerancji. Odgrywa kluczową rolę w łączeniu kultur, pokoleń i społeczeństw, tworząc platformę wymiany międzypokoleniowej i międzykulturowej. Umożliwia mentorom rozwijanie formalnych i nieformalnych umiejętności oraz wzmacnia ich zaangażowanie obywatelskie. Uczestnicy w relacji mentorskiej mają możliwość wymiany wiedzy, doświadczeń i perspektyw, tworząc dynamiczne i wzbogacające środowisko edukacyjne dla wszystkich zainteresowanych stron. Mentor, który przebył już podobną drogę, zapewnia uznanie, wzór do naśladowania, zachętę i osobiste zainteresowanie aspiracjami osobistymi, zawodowymi lub akademickimi osoby objętej opieką mentorską”.
19. Zgadza się z ideą, że opieka mentorska działa w porównywalny sposób w odniesieniu do różnych podmiotów, grup docelowych, celów i organizacji pomimo różnic wynikających z kultury, tradycji i prawa państw członkowskich.

⁽⁴⁾ Raport informacyjny Senatu Francji nr 848 (2020–2021), złożony w dniu 23 września 2021 r.

⁽⁵⁾ Meyer and Associates, sprawozdanie z badań, 2012.

20. Przyznaje, że programy opieki mentorskiej przyczyniają się do realizacji celów Unii Europejskiej, takich jak zaangażowanie w życie demokratyczne, stworzenie bardziej konkurencyjnej i zrównoważonej gospodarki oraz bardziej integracyjnego społeczeństwa, a także zwalczanie nierówności społecznych i ekonomicznych.

21. Wzywa do włączenia opieki mentorskiej do programów kształcenia i szkolenia oraz do zachęcania do niej w ramach inicjatyw europejskich i krajowych, tak by zwiększyć jej dostępność i adekwatność.

22. Wzywa również do uznania i wspierania programów mentorskich, które docierają do osób obecnie niekształcących się, niepracujących ani nieszkolących się (młodzież NEET), do osób przebywających w więzieniach lub w inny sposób podatnych na zagrożenia, aby pomóc im w (ponownej) integracji na rynku pracy.

23. Opowiada się za stworzeniem europejskiej sieci opieki mentorskiej odpowiedzialnej za organizowanie spotkań, konferencji, warsztatów i szkoleń online z myślą o wymianie dobrych praktyk.

24. Apeluje o wprowadzenie znaku jakości dla opieki mentorskiej, który umożliwi zagwarantowanie profesjonalizmu, wyników i skuteczności programów w całej Unii Europejskiej zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, oraz wzywa Komisję Europejską do utworzenia publicznego rejestru inicjatyw w zakresie opieki mentorskiej, którym przyznano europejski znak jakości, co zapewni większą widoczność wysokiej jakości programów mentorskich w Europie i większe uznanie dla nich.

25. Wzywa do wprowadzenia europejskiego oznakowania opieki mentorskiej, które przyczyni się do ustanowienia standardów jakości w oparciu o przejrzystość i stosowanie się do kodeksu etyki w celu zwiększenia zaufania beneficjentów i potencjalnych partnerów do całego procesu, na podstawie następujących kryteriów:

- doświadczenie, kwalifikacje lub umiejętności mentorów,
- zgodność relacji mentorskiej,
- przejrzystość,
- stosowanie się do wytycznych etycznych,
- planowanie programu,
- regularne uczestnictwo,
- poufność,
- ocena skutków.

26. Apeluje o zachęcanie organizacji oferujących kształcenie i przyuczanie do zawodu, w tym uczelni i uniwersytetów nauk stosowanych, by uznały rolę mentorów w umożliwianiu realizacji uniwersyteckich programów nauczania i tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwojowi osobistemu i zawodowemu studentów.

27. Apeluje, aby uznawać umiejętności formalne, nieformalne i przekrojowe nabyte przez mentorów, takie jak umiejętności w zakresie komunikacji, rozwiązywania problemów, współpracy i odczuwania empatii, oraz aby je doceniać, także w przedsiębiorstwach.

28. Podkreśla, że istotne jest zagwarantowanie ciągłości finansowania przez organy europejskie, krajowe oraz lokalne i regionalne na podstawie wieloletnich umów, by zapewnić rozwój programów opieki indywidualnego doradcy oraz skuteczne zarządzanie nimi. Niezwykle ważne jest, aby (jeżeli to możliwe) finansowanie i odpowiedzialność za programy mentorskie miały zakorzenienie na szczeblu lokalnym i by tym samym nie dopuścić do przerwania programów w razie wstrzymania finansowania zewnętrznego.

29. Zaleca, aby istniejące fundusze UE, takie jak Europejski Fundusz Społeczny (EFS), były wykorzystywane strategicznie do wspierania inicjatyw w zakresie opieki mentorskiej, ze szczególnym uwzględnieniem regionów i grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, które mogłyby odnieść największe korzyści z tej praktyki.

30. Zachęca przedsiębiorstwa i inne organizacje prywatne, by umożliwiały istnienie wspierających ekosystemów mentoringu za pomocą programów sponsoringu oraz społeczności i sieci mentorskich, co pozwoliłoby na wyłanianie mentorów spośród pracowników.

31. Z zadowoleniem przyjmuje wszelkie poparcie wyrażane przez posłów do Parlamentu Europejskiego. Jednocześnie wzywa Parlament Europejski do podjęcia konkretnych inicjatyw mających na celu wzmocnienie uznania opieki mentorskiej za sposób tworzenia zmian systemowych i bardziej integracyjnego społeczeństwa. Jest gotów wnieść swój wkład w tym zakresie na podstawie doświadczeń zdobytych w terenie.

B) Lokalne i regionalne perspektywy rozwoju opieki mentorskiej

32. Podkreśla pierwszoplanową rolę miast i regionów w kierowaniu programami opieki mentorskiej, w zapewnianiu ich realizacji adekwatnie do potrzeb lokalnej ludności oraz w odpowiednim reagowaniu na postulaty szczebla terytorialnego i jego specyfikę.

33. Wzywa władze lokalne i regionalne, aby ustanowiły inkluzywną, sprawiedliwą i dostępną sieć opieki mentorskiej i możliwości mentoringu.

34. Wzywa europejskie regiony do współpracy i wymiany doświadczeń i wiedzy w zakresie opieki mentorskiej, zachęcając do tworzenia partnerstw transnarodowych w celu wspierania wzajemnego uczenia się i rozpowszechniania najlepszych praktyk.

35. Proponuje, by samorządy lokalne i regionalne ustanowiły partnerstwa z uczelniami, szkołami, organizacjami mentorskimi, przedsiębiorstwami i innymi podmiotami w celu utworzenia wspierającego ekosystemu opartego na współpracy, który będzie upowszechniał korzyści płynące z opieki mentorskiej i wspierał jej szeroki rozwój na szczeblu lokalnym.

C) Zalecenia dla państw członkowskich

36. Zwraca się do państw członkowskich o ustanowienie krajowej polityki mającej na celu propagowanie skutecznych, dostępnych i inkluzywnych programów opieki mentorskiej. Odnotowuje, że ich celem musi być poprawa dostępu do umiejętności, zasobów i sieci niezbędnych do osiągnięcia sukcesu na kluczowych etapach rozwoju. Powinny one obejmować szkolenia dla mentorów i osób znajdujących się pod opieką mentorską oraz zachęcać do udziału osoby z różnych grup społecznych.

37. Wzywa państwa członkowskie do przeznaczenia środków finansowych z programu Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) na wspieranie programów opieki mentorskiej, które sprawdziły się jako sposób zaspokojenia potrzeb lokalnej ludności i słabszych grup społecznych, i do zapewnienia łatwego dostępu do nich władzom lokalnym i regionalnym.

D) Zalecenia dla Komisji Europejskiej

38. Wzywa Komisję Europejską do ponownego przemyślenia i aktywnego rozpropagowania istniejącego już Europass-CV, tak by obywatele państw członkowskich lepiej je poznali i by bardziej podkreślało ono doświadczenia w zakresie wolontariatu i zaangażowania obywatelskiego, zwłaszcza te nabyte dzięki opiece mentorskiej. Podkreśla potrzebę ścisłej współpracy z krajowymi publicznymi służbami zatrudnienia i podmiotami prywatnymi ad hoc, aby zapewnić jego faktyczne uwzględnienie w procesie rekrutacji.

39. Wzywa Komisję Europejską do ścisłej współpracy z partnerami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi w celu opracowania wspólnych ram sprzyjających rozwojowi wysokiej jakości opieki indywidualnego doradcy w Unii Europejskiej.

40. Zaleca, aby Komisja Europejska wspierała opracowywanie transgranicznych programów opieki mentorskiej dla obywateli i obywaterek, podkreślając związane z nimi korzyści społeczne i ekonomiczne dla osób, które z nich korzystają.

41. Apeluje, by Komisja udzieliła wsparcia samorządom lokalnym i regionalnym, podmiotom publicznym i prywatnym, a także stowarzyszeniom, tak by dysponowały zasobami finansowymi i ludzkimi oraz narzędziami niezbędnymi do zapewnienia skutecznego zarządzania programami opieki mentorskiej.

42. Wzywa Komisję Europejską do ułatwienia dostępu do środków finansowych organizacjom i inicjatywom w dziedzinie opieki mentorskiej w Europie poprzez uproszczenie procedur administracyjnych, udzielanie informacji i porad na temat dostępnych źródeł finansowania oraz zachęcanie do wymiany najlepszych praktyk w zakresie finansowania opieki mentorskiej.

43. Zachęca Komisję Europejską do ustanowienia europejskiego znaku jakości opieki mentorskiej w celu uznania inicjatyw w tym zakresie, które spełniają wcześniej ustalone kryteria jakości, a tym samym do wspierania zaufania i doskonałości w tej dziedzinie w Europie.

44. Wzywa Komisję Europejską do zbadania innowacyjnych mechanizmów finansowania, takich jak partnerstwa i fundusze inwestycyjne o oddziaływaniu społecznym lub inicjatywy w zakresie finansowania społecznościowego, w celu wspierania projektów mentorskich i zapewnienia ich długoterminowej stabilności.

45. Zgadza się z konstatacją, że „[a]ktualnie dostępne środki w budżecie UE nie są już wystarczające, aby sprostać najpilniejszym wyzwaniom, przed którymi stoi UE, a tym bardziej ewentualnym potrzebom w nadchodzących latach”⁽⁶⁾. Podkreśla zatem potrzebę zwiększenia środków zarezerwowanych dla EFS+.

46. Wzywa Komisję Europejską do sporządzenia sprawozdania na temat wpływu opieki mentorskiej i badań nad tą praktyką, tak aby można je było wykorzystać jako podstawę opracowywania strategii politycznych i konkretnych środków mających na celu wzmocnienie i promowanie tego narzędzia polityki publicznej w Europie, w szczególności poprzez wspieranie rozwoju formalnych i nieformalnych umiejętności mentorów oraz zachęcanie do tworzenia programów mentorskich w różnych dziedzinach i sektorach.

47. Wzywa Komisję, aby rozważyła opracowanie mentorskiego składnika programu Erasmus+ i włączenie go do programów zarządzanych bezpośrednio przez Europejską Agencję Wykonawczą ds. Edukacji i Kultury (EACEA).

Bruksela, dnia 10 października 2023 r.

Vasco ALVES CORDEIRO

*Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów*

⁽⁶⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Śródkresowa rewizja wieloletnich ram finansowych 2021–2027”, s. 13.